

ובעיקר רגש השמחה מזה שהגאולה באה בפועל ממש ברגע זה ממש.

(משיחות יום ה' פ' בשלח, י"א שבט וש"פ בשלח, י"ג שבט, שבת שירה תשנ"ב)

לזכות

הרה"ת ר' יעקב יוחנן הלוי שיחי' בן הרבנית מרת לאה ע"ה רייטשיק
הרה"ת ר' אליעזר בן מרת חי' דרייזל שיחי' טורין
ליום הולדתם, טו"ב שנתבשר בשורות טובות
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

בשלה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טז

(תרגום הפשו)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה
שבעים שנה להסתלקות-היולא של כ"ק הרלווי"צ זללה"ה

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

סג.

יום העשירי בחודש האחד עשר בדורנו זה הוא יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שבו נעשית העלי' ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" לדרגא נעלית יותר, ועד לעילוי שבאין-ערוך. והשלימות העיקרית בזה נעשית בעשירי והאחד עשר בחודש אחד עשר בשנה זו – שנת הארבעים ושתים (תש"י-תשנ"ב), שקשורה עם שם מ"ב שעל ידו נעשים כל עניני העליות – שכבר נשלמו כל העליות דמ"ב ימי ההילולא, וכל העליות שע"י מעשינו ועבודתינו במ"ב השנים (בהוספה על השלימות ד"ויהי בארבעים שנה")² שהם בדוגמת מ"ב המסעות במדבר העמים שבדור זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), ותיכף ומיד ממש נעשית הכניסה לארץ טובה ורחבה בגאולה האמיתית והשלימה.

. . . והוראה נוספת וג"כ עיקרית בענין השירה בנוגע לעבודת התפלה (שנקראת גם בלשון רינה³ (שירה)) באופן של שירה (כידוע שרבינו הזקן הי' מתפלל בקול ושירה) – שנוסף על השירה הקשורה עם העלי' מלמטה למעלה, צ"ל עכשיו (לאחרי גמר כל העליות) השירה שמצד הדביקות וההתכללות בהעליון, כהכנה והתחלה ל"שיר חדש" דלעתיד לבוא.

ובמיוחד בנוגע להתפלה על הגאולה האמיתית והשלימה (ובפרט לאחרי שכבר "כלו כל הקיצין"⁴, ונשלמו כל עניני העבודה, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) – שנוסף על רגש הכוסף והתשוקה והגעגועים להגאולה (עד עתה), צ"ל עכשיו גם

- 1) תניא אגה"ק ס"ז וביאורה.
- 2) דברים א, ג.
- 3) ספרי ר"פ ואתחנן. ועוד.
- 4) סנהדרין צו, ב.

א. בציעת פת של עירוב תבשילין בשבת

(לחם משנה וסעודת שבת), הוא מן הגמרא⁵ לגבי עירובי חצרות⁶: „רב אמי ורב אסי כי הוה מתרמי להו רפתא דערובא (=כאשר הזדמנה להם פת של עירובין), „שערבו בו אתמול עירובי חצירות⁷ מברכין עליה המוציא לחם מן הארץ. אמרי הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא נעביד ביה מצוה אחרית“ (=אמרו הואיל ונעשתה בה מצוה אחת, נעשה בה מצוה אחרת).

גם לגבי עירובי חצרות כותב מהרי"ל⁸: „ובליל שבת ובשחריתו אני מניחו ללחם משנה... ואמר דגם בליל שבת יכולים לאכול... רק חביב עליו להרבות בו מצוה“, „בסעודה שלישית בשבת... היה בוצע על ככר... אותו שעירב בו עירוב חצירות...“⁹, וכך מציין גם מהרש"ל¹⁰: „וכן נהגו בערובי חצרות“ (שאוכלים את הפת רק בסעודה שלישית, ולאחר הנחתה ללחם משנה בשתי הסעודות הראשונות, כבעירוב תבשילין).

אבל לגבי הלכה זו כותב אדמו"ר הזקן¹¹ רק פסק ההלכה של הרמ"א¹²: „ויש לבצוע עליו בשבת שחרית¹³... הואיל ונעשית בו מצוה אחת יש לעשות בו גם כן מצוה אחרת“, ואיננו

ההלכה קובעת לגבי עירוב תבשילין¹, שמיד לאחר סיום הכנת כל צרכי השבת מותר לאכול את המאכלים שנעשה באמצעותם העירוב, גם אם עדיין יום טוב. אבל במהרי"ל² נאמר, שהוא הנהיג „להניח ככר העירוב (תבשילין) ללחם משנה בליל שבת ובשחריתו, ובסעודה שלישית היה בוצע עליו“. וכך מציין גם מהרש"ל³: „ומאחר שצריך להיות העירוב קיים אין ראוי לאכלה עד ליל שבת, ומכל-מקום היה מנהג מהר"ם להניח הככר תחת הלחם משנה בליל שבת ולמחרתו, ובסעודה שלישית היה בוצע עליו מאחד דאתעביד ביה מצוה אחת, ראוי לעשות עליו מצוות אחרות“.

גם אדמו"ר הזקן כותב על מנהג זה בשולחן-ערוך⁴, וזו לשונו: „לכתחילה צריך שיהיו הפת והתבשיל שמורים אצלו עד לאחר שתיקן כל צרכי שבת.. ומכל-מקום מצוה מן המובחר להמתין מלאכול הפת של עירוב תבשילין עד אחת מג' סעודות השבת כדי לבצוע עליו.. שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת, ויש נוהגין שלא לבצוע עליו עד סעודה שלישית של שבת כדי לעשות בו מצוות הרבה, שמניחין זה הככר ללחם משנה בסעודה הראשונה ובסעודה שניה של שבת, ובסעודה שלישית בוצעין עליו“.

ב. אדמו"ר הזקן מזכיר מנהג זה רק לגבי ערוב תבשילין

המקור לדעה שדבר שנעשתה בו מצוה אחת (עירוב תבשילין) ראוי לעשות בו מצוה נוספת

- 1) ביצה יז, ב. רמב"ם הל' יוש' פ"ז היה. טוש"ע א"ח סתקכ"ז ס"טז. שו"ע אדה"ז שם סכ"ה.
- 2) הל' עירובי תבשילין בסופן. הובא בבאר היטב סתקכ"ז סק"ב.
- 3) יש"ש ביצה פ"ב ס"ט יח. הובא בב"ח סתקכ"ז שם. ט"ז שם סק"ד. מג"א שם סקט"ז.
- 4) דלעיל הערה 1.

5) ברכות לט, סע"ב. שבת קיז, סע"ב (בשינוי לשון קצת).
6) ולפי' א' ברא"ה ברכות שם – עירובי תחומין. אבל במאירי ברכות ושבת שם מפרשו על עירוב תבשילין (ובברכות שם שולל הפי' דקאי על עירובי תחומין או עירובי חצירות, „אא"כ נפרש בה שה' בוצע בה למחר“. וראה רא"ה שם. הל' הר"ן שבת שם). וכ"ה באוצר הגאונים שבת שם (מרב יוסף גאון).
7) פרש"י ברכות שם.
8) הל' עירובי חצירות.
9) שם הל' שבת.
10) ביצה שם. הובא בב"ח וט"ז שם.
11) אר"ח סי' שצג ס"ג.
12) סשצ"ד ס"ב. ממנהגים מהר"א טירנא (הובא בדרכי משה שם). ובהמנהגים הנ"ל לפנינו הובא זה ב"דן עירוב תבשילין“ (בערובי חצרות כ', וישמור העירוב כל השנה“).
13) בחצע"ג מוסיף, „או בסעודת הלילה אם טועד משחשיכה ודאי“. והוא כמנהג מהר"ם שהובא בב"י סשצ"ד. דרכי משה (ורמ"א) שם. וכן מפורש בירושלמי עירובין (פ"ז סה"ז), „מברך עליו בליל שובתא כו"ו. וכ"ה במאירי ואוצה"ג שבת שם (לענין עירוב תבשילין – כנ"ל הערה 6).

ביטוי בהצעה מקרב ולב עמוק „עד מתי, עד מתי, עד מתי“!...
 חדורות הן (גם ובעיקר) ברגש השמחה, ושמחה גדולה ביותר
 שבאה לידי ביטוי בהשירה, מצד גודל הבטחון ש„הנה זה (המלך
 המשיח) בא“⁴, וכבר בא!

(משיחות ש"פ בא, ו' שבט, וש"פ בשלח, שבת שירה, י"ג שבט תשנ"ב)

לקומי

מציין את המנהג לבצוע את פת העירוב רק
 בסעודה שלישית, כדי „להרבות בו מצוה“.
 יש להבין: מדוע מציין אדמו"ר הוקן מנהג
 זה רק לגבי עירוב תבשילין¹⁴, בעוד אשר
 מהר"ל ומהרש"ל מציינים אותו הן לגבי עירוב
 תבשילין והן לגבי עירובי חצרות, ובמיוחד,
 כאשר מקורה של הסברה „הואיל ואתעביד ביה
 מצוה חדא נעביד ביה מצוה אחרית“ הוא
 בנושא עירובי חצרות¹⁵, כדלעיל?

**ג. מדוע בוצעים את הפת
 בסעודה שלישית, שאיננה
 חובה?**

כדי להבין זאת יש להסביר תחילה קושי
 המתעורר על עצם המנהג לבצוע את הפת של
 העירוב „בסעודה שלישית של שבת כדי
 לעשות בו מצוות הרבה...“:
 שתי הסעודות הראשונות של השבת
 חשובות יותר מסעודה שלישית¹⁶, ולפי מספר
 דעות אף אין צורך בלחם־משנה בסעודה
 שלישית. יתר־על־כן: יש הסוברים שלסעודה
 שלישית אין כלל צורך בפת, ודי במאכל
 מחמשת המינים וכדומה, עד אשר ישנן אפילו
 דעות הסוברות שאפשר לצאת ידי חובת סעודה
 זו בפירות וכדומה –

ואם כך קשה: מדוע דוחים את בציעת ככר
 העירוב עד לסעודה שלישית, בשעה שאכילת
 הפת אינה חשובה כל־כך, או שהיא רשות
 בכלל – הן, לכאורה, מתאים יותר לבצוע
 אותה בסעודת שחרית, וכך היו מקיימים בה
 פעמיים את מצות לחם־משנה, ואף אכילת
 העירוב היתה קשורה למצות סעודת שבת,
 סעודה שלכל־הדעות חייבים לאכול בה פת¹⁷?

14 ועד"ז במג"א (סתקכ"ז שם) שמביא מיש"ש המנהג
 בע"ז, אבל משמיט הסיוס שביש"ש „וכן נהגו בע"ז“, ורק
 מסיים „עס"י שצ"ד“.
 15 אבל ראה לעיל הערה 6.
 16 בהבא לקמן – ראה טושו"ע או"ח סו"ס רצא ונ"כ
 שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ו.
 17 ראה טושו"ע או"ח סו"ס רעד. שו"ע אדה"ז שם ס"ה.
 פסקי דינים להצ"צ ח"ב יט, ג [שנו, ג]. אבל להעיר
 מושו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ח ס"י בהגה"ה.

בשלה

אין לומר, שזאת מפני שעלידי בציעתה
 בסעודה שלישית, מקיימים בפת מצוה שלישית
 – ברכת המוציא בסעודה שלישית – כי
 בסעודה שלישית אין חובה של אכילת פת, לפי
 מספר דעות, וברכת המוציא על הפת היא
 ברכת הנהנין בלבד, ודבר זה קיים גם כאשר
 בוצעים אותה בסעודת שחרית, בנוסף למצוה
 של לחם משנה.

**ד. שני הטעמים לעירוב
 תבשילין, וההבדל להלכה**

ההסבר לכך הוא:

בגמרא¹⁸ מוזכרות שתי סיבות¹⁹ לתקנת
 עירוב תבשילין: (א) רבא אומר „כדי שיברור
 מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט“, ופירש
 רש"י: „מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו
 מכלה את הכל ליו"ט...“ לפי זה, תקנת עירוב
 תבשילין היא „כדי להרבות בכבוד השבת“²⁰.
 (ב) „רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט
 לשבת קל־וחומר מיו"ט לחול“. לפי זה הסיבה
 היא „כדי להרבות בכבוד יו"ט“²⁰.

הרא"ש²¹ מוזכר תוצאה (נפקא מינא)
 להלכה, הנובעת מן ההבדל שבין שתי הסיבות:
 לפי הסיבה של רבא „כדי שיברור מנה יפה
 לשבת“ צריך להכין את העירוב דוקא בערב
 יום־טוב, ביום שבו מכינים את המאכלים
 לכבוד יום־טוב, כדי שהעירוב יזכיר לו את
 צרכי השבת (כי אם יעשה את העירוב ביום
 קודם, לא יעזור לו הדבר מספיק לזכירת צרכי
 השבת ביום של ערב יו"ט²²). ואילו לפי הסיבה
 של רב אשי „כדי שיאמרו אין אופין מיום־טוב
 לחול“ מספיק שהעירוב יהיה „קיים“ בערב
 יום־טוב, אבל אפשר לעשותו גם לפני־כן.

18 ביצה רפ"ב (טו, ב).
 19 מסגנון לשון אדה"ז (סתקכ"ז ס"ב), ומפני ב' דברים
 תיקנו חכמים דבר זה כו" משמע לכאורה, שא"ז פלוגתא
 כ"א ב' טעמים, וראה פנ"י וצל"ח ביצה שם.
 20 ל' אדה"ז שם. וראה רש"י ביצה שם ד"ה רב אשי.
 21 ביצה שם.
 22 וראה הגמ"י הל' יו"ט פ"ו סק"ב. ב"י סתקכ"ז ד"ה
 ומ"ש ויכול להניח.

הוספה

בשורת הגאולה

מב.

מבואר בכתבי האריז"ל שדור הגאולה העתידה הוא גלגול של הדור שיצא ממצרים, ועפ"ז, הנשים הצדקניות שבדורנו שבזכותן נגאלים, הן הן הנשים הצדקניות שבזכותן יצאו ממצרים. וכיון שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר נשלמו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו – השתדל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לפעול ולהשפיע ביותר על הנשים, כדי למהר ולרזו את הגאולה בזכותן של נשים צדקניות שבדורנו.

... והוראה מיוחדת ועיקרית בנוגע לענין השירה – כמודגש

בשירת מרים ושירת דבורה:

כשם שביציאת מצרים, מובטחות היו צדקניות שבדור שהקב"ה עושה להם נסים והוציאו תופים ממצרים²⁸, כך גם בהגאולה מגלות זה האחרון, שנשי ישראל הצדקניות צריכות להיות מובטחות ובודאי מובטחות הן שתיכף ומיד ממש באה הגאולה האמיתית והשלימה, ועד שמתחילות תיכף (ברגעי הגלות האחרונים) בהשירה ובתופים ובמחולות, על בוא הגאולה האמיתית והשלימה!

ובפרטיות יותר: ביחד עם התפלה, הבקשה והדרישה מהקב"ה שיביא את הגאולה תיכף ומיד ממש, שהיא מתוך רגש של צער ומרירות (מרים על שם המירור²⁹) על אריכות הגלות, שבאה לידי

- 1) שער הגלגולים הקדמה כ. לקוטי תורה וספר הליקוטים שמות ג, ד.
- 2) פרש"י שמות טו, כ.
- 3) שמו"ר רפכ"ו. שהש"ר פ"ב, יא.

ו. הלימוד מ„זכור... יום השבת” – חיובי, לפי הטעם של רבא

לפי זה אפשר להבין ענין נוסף: בגמרא מזכרות שתי אסמכתות מן התורה לדין של עירוב תבשילין: (א) „אמר שמואל: דאמר קרא²⁸ „זכור את יום השבת לקדשו”, זכרהו מאחר שבא להשכיחו”. (ב) „ותנא מייתי לה מהכא (=והתנא מביא ההוכחה מכאן): „את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו” (הנאמר בפרשתנו²⁹) מכאן אמר רבי אליעזר: אין אופין אלא על האפוי... מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה.”

על „זכרהו מאחר שבא להשכיחו” מסביר רש"י: „כשבא יום טוב בערב שבת, קרוב שבת להשתכח מחמת יום טוב, שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו, והזהירך הכתוב לזכרו, וכשמערב עירובי תבשילין נמצא שזכרו...”. מפירוש רש"י מובן, שהאסמכתא מן הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו” – „זכרהו מאחר שבא להשכיחו” – היא רק לפי הסיבה של רבא³⁰.

ולכאורה, אין מובן: הגמרא מציינת את שני הטעמים, של רבא ושל רב אשי, בהמשך לאסמכתא מן הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו”, ואת האסמכתא השניה מזכירה הגמרא רק לאחר הזכרת שני הטעמים – מדוע, אפוא, סובר רש"י שהאסמכתא מן הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו”, היא רק לפי הסיבה של רבא³¹?

28 יתרו כ, ת.

29 טו, כג.

30 כמ"ש בשיטת ריב"ב לרי"ף שם. מהרש"א ומהר"ם ש"ף שם. אבל בח" המאירי מפרש הסוגיא כפרש"י (כך נראה פ"י סוגיא זו מתוך פ"י רש"י) וכותב בפירושו (ועד"ז בבית הבחירה), והני אמוראי כולו מיהא ס"ל דערובי תבשילין אסמכתא דילי' מזכור וכו' (וראה הערה הבאה). – אבל גם בפירושו, מזה שרש"י (ועד"ז במאירי) מפרש על „זכרהו וכו'” – „קרוב שבת להשתכח מחמת יום טוב שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו כו'”, מובן, שפירושו הפשוט בהאסמכתא הוא כטעמו דרבא.

31 וראה ר"ן דמפרשו אליבא דרי"א (זכרהו מיו"ט שבא לאסור עליך שלא תבשל לו וכו'). ובריי"ף ורא"ש מביא רק האסמכתא ד, „זכור וכו'” ומ"מ מביא ב' הטעמים דרבא

אדמו"ר הזקן מצייין בשולחן ערוך²³ את שתי הסיבות (אם כי בסדר הפוך²⁴ – „א' כדי להרבות בכבוד יו"ט... הב' כדי להרבות בכבוד שבת...”), ביחד עם ההבדל בתוצאה להלכה שדלעיל, הוא ממשך: „לענין מעשה אין לערב לכתחילה אלא בערב יו"ט ממש, ליו"ט זה בלבד, כמו שנתבאר לפי טעם הב', אבל בדיעבד שכבר עירב ימים רבים קודם יו"ט, ובערב יו"ט ממש שכתה... ולא עירב, מותר לסמוך על עירובו...”. כלומר, מלכתחילה צריך לנהוג באופן שיתאים לסיבה „כדי שיברור מנה יפה לשבת...”²⁵.

ה. ההבדל בין שני הטעמים הוא מהותי: חיוב או שלילה

ההבדל בין שתי הסיבות הללו איננו רק אם התקנה היא בשביל יום טוב או בשביל שבת, אלא מעבר לזה – במהות התקנה:

לפי הסיבה של רב אשי, מהות התקנה היא שלילה, בשני פרטים: (א) כדי למנוע ענין אסור, שלילי – כדי שלא ייכשלו באיסור בישול ביום טוב לצורך חול, ולפיכך (ב) התקנה שוללת, אוסרת את הבישול מיו"ט לשבת, אלא אם כן התחיל לבשל תבשיל אחד מערב יו"ט²⁶.

ואילו לפי הסיבה של רבא, מהות התקנה היא חיובית, בשני הפרטים הללו: (א) באמצעות התקנה דואגים לכך שההכנה לשבת תהיה כראוי – שיבחרו „מנה יפה לשבת”, ולפיכך (ב) עיקר התקנה להניח את העירוב המזכיר את חובת הכנת צרכי שבת, ואדרבה: האיסור על בישול מיום טוב לשבת ללא הכנת העירוב, הוא רק כדי לחזק את התקנה על הכנה ראויה לשבת²⁷.

23 שם.

24 ראה לקמן סי"א הביאור (עפ"י פנימיות הענינים).

25 כבשו"ע סתקכ"ז סי"ד. ובמג"א סוסק"ג.

26 ל' אדה"ז שם.

27 וראה ביצה שם: „אלא לרבא .. אפי' ביו"ט נמי .. גזירה שמא יפשע”.

להבדל שבין „אתכפיא“ לבין „אתהפכא“. למרות זאת צריך „מלכתחילה“ לנהוג „לפי טעם הב“, כמוסבר פעמים רבות, שכדי שעבודת ה„אתכפיא“ תתבצע כראוי, יש צורך גם בעבודה של „אתהפכא“⁵⁶ ולפחות מפעם לפעם.

כמבואר בקונטרס עץ־החיים⁵⁷ לגבי הענין של יחודא עילאה (עבודת אתהפכא⁵⁸) ויחודא תתאה (אתכפיא), שכדי שעבודת יחודא תתאה תהיה כראוי, מוכרח להצטרף לכך עבודה של יחודא עילאה, גם אצל אלה שעבודת יחודא עילאה אינה יכולה להיות אצלם באופן תמידי ובאמת.

ב. כבר בתחילת העבודה יש ליהודי כח להגיע לעבודה נעלית

לכך נוסף עוד ענין, שלא זו בלבד שיש

באתכפיא (תניא פכ"ו. פי"ג. ועוד).

56) נוסף על המבואר בתניא פי"ד: אך אעפ"כ וכו'.

57) פי"ז ואילך.

58) וראה קונטרס עה"ח פ"ח (ס"ע 33), דהעבודה לשמח"ת – בזמן דסעודה שלישיית דשבת בראשית הסמוך לשמח"ת (שחול ביום ועש"ק).

לנהוג מלכתחילה „לפי טעם הב“, אלא צריך, (לפי „ויש נהגין“, כמובא בשולחן־ערוך), להשתמש בפת של עירוב תבשילין בסעודה שלישיית, ובכך ישנם שני קצוות:

העירוב מוכן בערב יום־טוב, ממש בתחילת העבודה, לפני העבודה של יום־טוב, אך מצד שני, יש לכל יהודי הכח, כבר בתחילת העבודה להתכוון אפילו לדרגה של סעודה שלישיית, שהיא, כידוע⁵⁹, הדרגה הנעלית ביותר בשבת –

כי למרות שהוא שרוי עדיין ממש בתחילת עבודתו, הרי בכך שהוא חושב ועושה מעשה הקשור לשבת, עד לסעודה שלישיית, מסייע הדבר לכך שעבודתו תיעשה כראוי ובאמיתות, ותביאנו אחר־כך לעבודה נעלית יותר.

(משיחת ש"פ בראשית (התועדות ב' – המשך לשמח"ת*) (תשז"י)

59) ראה סידור סדר סעודת שבת בתחילתו. המשך תרס"ז בסופו (ע' תקמד ואילך). ובכ"ו.

(* שחול אז ביום ו' ועש"ק. וראה לעיל בפנים השייכות דעירוב תבשילין לסעודה שלישיית דוקא. ונת' בארוכה בהתועדות, שוהו טעם בפשטות להתועדות בתור המשך לשמח"ת – בזמן דסעודה שלישיית דשבת בראשית הסמוך לשמח"ת (שחול ביום ועש"ק).

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח

ויהי' שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי', יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יהי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד

אלא, לפי האמור לעיל, מובן הדבר: הלימוד מן האסמכתא השניה מבטא את התקנה באופן שלילי – „אין אופין אלא על האפוי...“: אסרו את הבישול ביום־טוב, אלא אם כן קיים „האפוי“, „בחמישי בשבת“³², לעומתו, הלימוד מן הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו“ מבטא את התקנה באופן חיובי – יש הכרח ב„זכרהו“.

לפיכך סובר רש"י שהאסמכתא מ„זכור את יום השבת לקדשו“ היא לפי הסיבה של רבא, שתקנת עירוב תבשילין היא ענין חיובי – „כדי שיברור מנה יפה לשבת...“.

ד. שמירת העירוב לשבת – תוספת ב„זכרהו“

בהתאם לאמור לעיל, שלפי רבא תקנת עירוב תבשילין היא ענין חיובי של „זכרהו מאחר שבא להשכיחו“, אפשר לומר, שלפי טעם זה יש מקום לשמירת עירוב התבשילין בשלמות גם ביום השבת עצמו.

אמנם, כאשר מסיימים את הכנת צרכי השבת כבר אינו קיים החשש של „קירוב שבת להשתכח .. ואינו מניח לשבת כדי כבודו“, ואינו מכלה את הכל ליום־טוב... „ולכן כבר מותר לאכול את העירוב“³³, אך בכל זאת, כיוון שהעירוב מזכיר את הענין החיובי של „זכרהו“, סביר שזכרון זה יימשך גם בשבת עצמה, ככוונה הפשוטה של „זכור את יום השבת לקדשו“, שצריך לזכור את השבת ביום השבת עצמו³⁴.

במילים אחרות כיוון שזוהי שבת שהיה עליה חשש „שבא להשכיחו“, הרי צריך לקיים את הענין של „זכור את יום השבת לקדשו“ בשבת זו בהדגשה מיוחדת, באמצעות שמירת עירוב התבשילין גם בשבת עצמה.

ויש לומר שזהו הטעם לדברי מהרי"ל לגבי

ור"א. וראה מאירי שבהערה הקודמת. ובצל"ח שם: „דרבא מפרש כפירש"י ור"א מפרש כפירוש הר"ן וכו'“.

32) ל' רש"י שם ד"ה אלא על האפוי.

33) נסמן בתחילת השיחה.

34) ולהעיר מפרש"י ביצה שם ד"ה מ"ט: וכי אתא קרא לקדוש היום כו'.

עירוב תבשילין, האומר „וטוב להותיר (את העירוב) מיום־טוב לשבת“ – כי מפשטות לשונו נראה, שהדבר אינו נובע רק מן הטעם של „הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא...“³⁵, דברים אלו מובנים יותר מן הנאמר ב„מנהגים“ של מהר"א טירנא³⁶, וישמור העירוב עד שיכנס השבת“, כי לפי טעמו של רבא שמירת העירוב לשבת היא תוספת והדגשה ב„זכרהו“ של עירוב תבשילין³⁷.

ח. הדיוק בלשון אדמו"ר הזקן

כך מובן יותר הדיוק בלשונו של אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך:

לגבי עירובי חצרות הוא כותב: „העירוב אינו צריך להיות קיים אלא בין השמשות... ויש לבצוע עליו בשבת שחרית .. דהואיל ונעשית בו מצוה אחת יש לעשות בו גם כן מצוה אחרת“ – ומסיום הדברים מובן, שההידור „לבצוע עליו בשבת שחרית“ אינו שייך כלל לענין עירובי חצרות, אלא זהו ענין צדדי לחלוטין, כיוון שקיימו בדבר זה מצוה.

לעומת זאת מדייק אדמו"ר הזקן לגבי עירוב תבשילין, ואומר: „לכתחילה צריך שיהיו הפת והתבשיל שמורים אצלו עד לאחר שתיקן כל צרכי שבת שאז רשאי לאכלם מעיקר הדין, ומכל מקום מצוה מן המובחר להמתין מלאכול הפת של עירוב תבשילין עד אחד מג' סעודות השבת כדי לבצוע עליו .. שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת...“ – מן הסגנון כאן מובן, שהמנהג „להמתין מלאכול הפת עד אחד מג' סעודות השבת...“ איננו ענין צדדי בלבד, אלא זהו האופן ה„מובחר“ של קיום ה„מצוה“, מצות עירוב תבשילין.

לפי המוסבר לעיל מובן הדבר, כי על ידי שמשתמשים בעירוב למעשה בסעודת השבת,

35) כי רק אח"כ ממשך, ורשאי לאכול העירוב בליל שבת לבצוע כו' אך הנהיג מהרי"ל כו', עיי"ש.

36) דין עירוב תבשילין“.

37) וראה לשון אדה"ז בסידורו (סדר עירוב תבשילין): יקח בעי"ט הפת משבת כו'.

ואילו לגבי עירובי חצרות אין קיים ענין זה, ולכן אין צורך, לדעת אדמו"ר הזקן⁴⁰, לשמור את העירוב עד סעודה שלישית, אלא, להיפך, רצוי יותר, לבצוע עליו בשבת שחזית" כאשר מקיימים באמצעותו מצות אכילת סעודת שבת, בסעודה שבה חייבים לפי כל הדעות לאכול פת, כפי שהוסבר בסעיף ג'⁴¹.

ג. שבת – קודש, יום-טוב – שלילת החול

ההוראה הנלמדת מענין זה בעבודת ה' היא: על ההבדל בין שבת לבין יום-טוב מוסבר ב„זוהר“⁴², שהשבת נקראת „קודש“⁴³, ויום-

(40) וי"ל שטעם המהרי"ל הוא (לא מפני שפליג על סברא זו – ראה לעיל בפנים סי' בדברי המהרי"ל כ"א) מפני שס"ל שברכת המוציא נוספת דסעודה שלישית (עם אכילת פת אז) מכריעה המעלה דאכילת פת דסעודת שבת (ולא כנ"ל ס"ג), כיון שגם לדעת אלו שאין חייב פת בסעודה שלישית, באם אכיל או פת – מצוה קעביד. וע"ד כשנוסף על ג' התפלות מתפלל כל היום (ברכות כא, א), נתינת צדקה לאחר: שכבר נתן חומש, ועוד כו"כ. באופן אחר: שני ענינים בזה: ענין חיוב סעודות שבת (ב, ג, או ד (שבת קיז, סע"ב)), ענין חיוב עונג שבת (בדברים ו) במאכלים שהם חשובים עונג ואין זה שיעור דאפילו, דבר מועט ולכבוד שבת עשאו, ולאידך גיסא יש להרבות כו' כפי יכלתם והשגת ידם. וכל המרבה כו' ובתיקון מאכלים רבים וטובים היו משובח" (שבת קיח, ב. רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ז. שו"ע אדה"א ר"ס רמב). (41) אלא שעצ"ע למה מוסיף אדה"א בחצ"ע (ראה לעיל הערה 13), „או בסעודת הלילה אם סועד משחשכה ודאי“ – דלכאורה טוב יותר להמתין עד סעודת שחרית דאו עושים בו „מצות הרבה“ (ב"פ לתם משנה וסעודת שחרית*). ואולי טעם המנהג, לאכול העירוב משחשיכה מיד" (מנהג מהר"ם – נסמן בהערה הנ"ל) הוא לאשמיעין דבבין השמשות סג"י (ראה ב"י שבהערה הנ"ל), וע"ד מאמר ר' וירא ברכות לה, סע"א ואילך. ולהעיר ממש המהרי"ל (אחי אדה"א) בשארית יהודה (הא"ח סי' ו'). נעתק בהוספת לשו"ע אדה"א אר"ח ח"א ע' 52 (356): [שמעתי מפי קדשו [רבינו הזקן] פעמים רבות דכל ספק [שבשבו"ע] העמיד בתוך הצע"ג ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו. וראה קונטרס השלחן (להר"א"ח נאה) מבוא ס"ח. ואכ"מ. (42) ח"ג צד, א. (43) תשא לא, די.

דברים אלו אמורים רק לגבי עירוב תבשילין, שמפני הענין של „זכרהו“ יש מקום לשמירת העירוב עד לסעודה שלישית³⁹,

(38) אלא שם"מ, גם לטעמו דרבא אי"ז חייב כיון שגם אם לא יאכלוהו בשבת אין מקום להחשש ד„השכחתי“, כנ"ל בפנים. (39) אלא מכיון שסברא זו לא נזכרה בגמ' וראשונים כו' לא כתב אדה"א בפירושו כ"א טעם המפורש „לעשות בו מצות הרבה כו'“ – ע"ד משנית בלקו"ש [המתורגם] ח"ד (ע' 106 ואילך) – שכנראה אדה"א בשו"ע שלו – ע"ד הרמב"ם בספרו – אינו מביא דינים מחודשים כו' – רק רמזה בסגנון לשונו, שאכילת (הושתמשות) העירוב בסעודת שבת היא גם גדר בע"ת גופא (כנ"ל ס"ח).

(* ולהעיר ג"כ דכבוד יום קודם לכבוד לילה – שו"ע אדה"א טרנ"א סו"ס"ח. וטרנ"פ"ט.

מקיימים את „זכרהו“ באופן של „מצוה מן המובהר“, ולפיכך אומר אדמו"ר הזקן, ומכלל-מקום מצוה מן המובהר להמתין...“, שהרי הוא פוסק שמלכתחילה יש לנהוג גם לפי הטעם השני – „להרבות בכבוד השבת“³⁸ – כפי שהוסבר בסעיף ד'.

ט. ההסבר למנהג שמירת הפת עד סעודה שלישית רק בעירוב תבשילין

לפי ההסבר הנ"ל מובן מדוע מציין אדמו"ר הזקן את המנהג של בציעת פת העירוב בסעודה שלישית רק לגבי עירוב תבשילין, ולא לגבי עירובי חצרות:

כמוסבר לעיל, לפי הטעם שעירוב תבשילין הוא „כדי להרבות בכבוד שבת“, גם השימוש בעירוב לצרכי שבת הוא ענין של „זכרהו“, יוצא אפוא, לפי זה, שככל שמשמשים בעירוב יותר ובמשך זמן ארוך יותר לצורך סעודת השבת, כך מודגש יותר ונעלה יותר הענין של „זכרהו“: בכל פעם כאשר אוכלים את מאכלי השבת שהכינו ביום-טוב באמצעות העירוב, מוסיפים ל„זכרהו“ על-ידי שיתוף הפת של עירוב התבשילין בסעודה.

במילים אחרות: כאשר מניחים את העירוב בכל סעודה, וגם בסעודה שלישית, האחרונה, מקשרים את הענין של „זכרהו“ של עירוב תבשילין ל„כל צרכי שבת“ עד לאחורונים שבהם.

דברים אלו אמורים רק לגבי עירוב תבשילין, שמפני הענין של „זכרהו“ יש מקום לשמירת העירוב עד לסעודה שלישית³⁹,

(38) אלא שם"מ, גם לטעמו דרבא אי"ז חייב כיון שגם אם לא יאכלוהו בשבת אין מקום להחשש ד„השכחתי“, כנ"ל בפנים. (39) אלא מכיון שסברא זו לא נזכרה בגמ' וראשונים כו' לא כתב אדה"א בפירושו כ"א טעם המפורש „לעשות בו מצות הרבה כו'“ – ע"ד משנית בלקו"ש [המתורגם] ח"ד (ע' 106 ואילך) – שכנראה אדה"א בשו"ע שלו – ע"ד הרמב"ם בספרו – אינו מביא דינים מחודשים כו' – רק רמזה בסגנון לשונו, שאכילת (הושתמשות) העירוב בסעודת שבת היא גם גדר בע"ת גופא (כנ"ל ס"ח).

טוב – „מקראי קודש“⁴⁴, כי ביום-טוב רק „קוראים“, „מוזמינים“⁴⁵ את הדרגה של „קודש“ לתוך החול, ואילו שבת היא דרגה זו עצמה⁴⁶. כלומר⁴⁷: המועד של יום-טוב מצד עצמו שייך לחול, והעבודה של „מועדי ה' אשר תקראו אותם“ (אתם⁴⁸ – דוקא ישראל) היא „הזמנת“ הקודש, שהאכילה וכדומה יהיו באופן של „קודש“ – „צדיק אוכל לשובע נפשו“⁴⁹. לפיכך, שבת, שהיא מיקדשא וקיימא⁵⁰ מצד עצמה, כולה קודש – „אין בו פסולת כלל“⁵¹, ואילו ביום-טוב, אם עבודתו של היהודי איננה מושלמת, ואפילו עבודת היחיד (גם אם הענין של „תקראו אותם“ נעשה על-ידי בית-דין בשלמות), הרי זה „פרש חגיכם“, „פרש חגיכם קאמר ולא פרשה שבתכם“⁵², שאז העבודה היא ביום שכשלעצמו אין בו „פרש“, ובו רק „צדיק אוכל לשובע נפשו“.

וזאת, בדומה להבדל שבין תיקון דבר רע, כגון הכנת מעדנים „מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים...“⁵³ לבין מקרה שבו אין מלכתחילה שום רע, כהכנת מעדנים „ממאכלים ערבים ומתוקים“⁵³. וזהו ההבדל העמוק יותר בין שני הטעמים לעירוב תבשילין: לפי הסיבה „כדי להרבות בכבוד יום-טוב“ מהות התקנה היא שלילית,

44 אמור כג, ב. ד.
45 ראה גם זר שם צג, ב: זמינן דקדש.
46 וראה זר שם צה, א.
47 בהבא לקמן – ראה תו"א ר"פ חיי שרה. סידור ר, ג.ד. רג ג אילך. ועוד.
48 ר"ה כד, א.
49 משלי יג, כה. – בתו"א וסידור (רג, א ואילך) מבואר ד, „צדיק אוכל כו'“ ה"ע אכילת שבת. אבל בסידור (ר, ג) מובא כתוב זה לענין אכילת יו"ט, עיי"ש. וכן משמע גם שו"ע נק', „מקראי קודש“. ועיי"ג אה"ת בא ע' שט.
50 ביצה יז, א.
51 ל' התו"א שם. וראה (נוסף על הנסמן בהערה 47): תו"א בשלח ד"ה ויאמר משה (סה, סע"ב ואילך). ד"ה הנ"ל סה"מ הנחות הר"פ (ע' עד ואילך). סה"מ תקס"ח (ע' לב). סה"מ להצ"צ מצות לא תבער אש (צ, א ואילך). מצות אכילת ק"ק (צב, סע"א ואילך). ד"ה והוא עומד תרס"ג. לקומי לוי"צ לוח"ג ע' רג.
52 מלאכי ג, ג. זחי"ב פת, ב.
53 תניא פכ"ז.

ולפי הסיבה „להרבות בכבוד שבת“ – חיובית, כפי שהוסבר בהרחבה בסעיף ה': כיוון שהעבודה הרוחנית ביום-טוב היא תיקון ו"בירור" עניני החול, הרי גם התקנה „להרבות בכבוד יום-טוב“ דומה לזה, ואילו לפי הסיבה „להרבות בכבוד שבת“ הרי השבת כשלעצמה היא מיקדשא וקיימא, נעלית מעניני החול, ואין מה לשלול בה (אלא אם מביאים אל תוכה את הרע, ר"ל, על-ידי מעשה של חילול (גם מלשון „חול"י⁵⁴) שבת), הרי מהות התקנה היא הוספת אור וחיוביות.

יא. יום-טוב – סור מרע, שבת – עשה טוב

לפי האמור לעיל אפשר להסביר על-פי פנימיות הענינים, מדוע מביא אדמו"ר הזקן את שני הטעמים בסדר הפוך מסדרם בגמרא – תחילה „להרבות בכבוד יום-טוב“, ורק אחר-כך „להרבות בכבוד שבת“:

התחלת העבודה – הטעם הראשון – היא בעבודה של סור מרע, כולל הפיכת זמן של חול ליום-טוב – „להרבות בכבוד יום-טוב“, ורק אחר כך אפשר להגיע לעבודה הנעלית יותר, הטעם השני, של „להרבות בכבוד שבת“ – ועשה טוב.

זהו ההסבר לכך מלכתחילה לנהוג „לפי טעם הב"ב“ אבל אין זה מעכב את קיום המצוה, כפי שהדבר לגבי הטעם הראשון: מה שנדרש מכל יהודי בכל זמן ובכל מקום ובכל ענין, ואם לאו מעכב הדבר את עבודתו, וזה הענין של סור מרע – עבודה זו מוכרחה להיות אצל כל אחד. ואילו העבודה של שלילת מציאות הרע (לא רק במחשבה, דיבור ובמעשה בפועל), אינה יכולה להיעשות על-ידי כל אחד, ולכן אינה מעכבת. בדומה להבדל שבין צדיק ובינוני, שכל אדם יכול להיות בינוני⁵⁵, ובדומה

54 רב"ע קדושים יט, ח.
55 ד, מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחר' כל אדם ימשוך וכו' (תניא רפי"ד), ועבודת הבינוני היא רק